

Oproep! Koester het Nederlandse agrofoodcomplex

Feitelijke notitie t.b.v. formatie- en coalitieonderhandelaars

Context en doel

Deze notitie biedt formatie- en coalitieonderhandelaars een feitelijke basis voor beleidskeuzes rond de positie van het Nederlandse agrofoodcomplex. Het is noodzakelijk de (sociaal-)economische betekenis opnieuw scherp onder de aandacht te brengen, mede omdat in het rapport Wennink (december 2025) naar ons oordeel onjuiste data worden gehanteerd en de uitlatingen vanuit VNO-NCW niet in lijn zijn met onze analyse. Tegen de achtergrond van toenemende geopolitieke spanningen, kwetsbare internationale handelsketens en groeiende afhankelijkheden is het van belang strategische sectoren die bijdragen aan economische stabiliteit, werkgelegenheid, voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit binnen de Europese Unie structureel te verankeren in het regeringsbeleid.

1. Economische betekenis en verdienvermogen

De Nederlandse agrofoodsector vormt een kernonderdeel van het nationale verdienvermogen. Het betreft een samenhangend agro-industrieel ecosysteem van primaire productie (land- en tuinbouw, veehouderij), voedselverwerking, ingrediëntenindustrie, handel, logistiek, technologie, verpakkingen en kennisintensieve dienstverlening. Deze keten is diep verankerd in de Nederlandse economie en essentieel voor de internationale concurrentiekracht.

- In 2024 bedroeg de exportwaarde circa €128,9 miljard; in 2025 circa €137 miljard, goed voor ruim 20% van de totale goederenexport.
- De toegevoegde waarde bedroeg in 2023 €77,1 miljard, waarvan circa 60% gebaseerd is op binnenlandse grondstoffen. De bijdrage aan het bbp bedraagt 7,3%.
- Nederland beschikt over een sterke kennispositie met onder meer Wageningen University & Research en de veterinaire expertise aan de Universiteit Utrecht, beiden behorend tot de absolute wereldtop.

2. Ondernemerschap, bedrijven en maatschappelijke waarde

Het agrofoodcomplex wordt gedragen door familiebedrijven, coöperaties en nationale en internationale ondernemingen met een langdurige binding aan Nederland. Zij investeren met een langetermijnperspectief in productiecapaciteit, innovatie, verduurzaming en mensen.

De combinatie van economische prestaties en maatschappelijke verantwoordelijkheid richting werknemers, regio's en ketenpartners draagt bij aan regionale economische structuur en sociale cohesie. Dit vraagt om stabiel en voorspelbaar beleid dat ondernemerschap faciliteert en innovatie en verduurzaming stimuleert.

3. Werkgelegenheid, brede welvaart en maatschappelijke opgaven

De agrofoodsector biedt werkgelegenheid in productie, verwerking, logistiek, handel, techniek, onderzoek en innovatie. Ongeveer 621.000 arbeidsjaren (2023), circa 7,5% van de nationale werkgelegenheid, zijn direct of indirect verbonden aan het agrocomplex. Daarmee draagt de sector substantieel bij aan regionale spreiding van economische activiteit en brede welvaart, ook buiten de Randstad.

De sector neemt bovendien een meer dan evenredige verantwoordelijkheid in maatschappelijke opgaven rond milieugebruiksruimte. Emissiereductie via innovatieve technieken en aanpassingen in de productie is al op grote schaal in gang gezet. Ook op het gebied van de zorgvuldige toepassing van gewas beschermings- en antimicrobiële middelen, preventieve (dier) gezondheidszorg en dierwaardigheid loopt de sector wereldwijd voorop. Boeren en tuinders vervullen daarnaast een belangrijke rol in de leefbaarheid van het platteland, regionale economieën en het beheer van het Nederlandse cultuurlandschap. De sector is bereid deze inzet voor de maatschappelijke opgaven voort te zetten, mits het beleidskader daarbij in evenwicht blijft met het behoud van de economische waarde en het structurele verdienvermogen van het agrofood complex.

4. Strategische context: weerbaarheid en voedselzekerheid

Geopolitieke ontwikkelingen maken duidelijk dat voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit binnen de EU samenhangen met strategische autonomie en maatschappelijke weerbaarheid. Weerbaarheid vraagt niet alleen om verwerkende industrie en logistiek, maar juist ook om voldoende binnenlandse primaire productie. Zonder Nederlandse grondstoffen (plantaardig én dierlijk) komt de continuïteit van verwerkende bedrijven en daarmee het hele ecosysteem onder druk te staan.

In dit licht spreken wij nadrukkelijk zorg uit over het rapport Wennink en uitingen vanuit VNO-NCW dat de agrofood sector rekening zou moeten houden met een zeer forse krimp in ruimte en productie. Dit raakt niet alleen de primaire sector, maar ook het volledige agrofoodcomplex en het brede verdienvermogen komt hiermee onder druk te staan.

Tegelijkertijd wordt het agrofoodcluster door de overheid in het kader van nationale en internationale weerbaarheid juist als essentieel aangemerkt. Ook zijn er grote ambities als het gaat om verduurzaming. Beleidslijnen die leiden tot structurele uitholling van de sector staan hiermee op zeer gespannen voet.

6. Beleidsmatige aandachtspunten

Voor behoud en versterking van dit agro-industriële ecosysteem zijn essentieel:

- In de eerste plaats: erkenning van het agrofood complex als strategische sector;
- Een consistent en voorspelbaar beleidskader;
- Ruimte voor ondernemerschap en langetermijninvesteringen (randvoorwaardelijk is een fundamentele en juridisch houdbare wijziging/interpretatie van de stikstofwetgeving waarbij het stikstofslot wordt opengemaakt en vergunningverlening óók voor ondernemingen in het agrofood cluster weer op gang komt);
- Samenhang tussen industrie-, landbouw-, handels- en vestigingsklimaatbeleid;

Oproep!

Het Nederlandse agrofoodcomplex vertegenwoordigt economische kracht, werkgelegenheid en maatschappelijke waarde. In een tijd van geopolitieke onzekerheden is het noodzakelijk deze sector blijvend te beschouwen als structurele pijler van economie en samenleving en expliciet te verankeren in de hoofdlijnen van het regeringsbeleid. Wij roepen de formerende partijen op om de gehele agrofood keten voldoende perspectief en ruimte te bieden.

Vanzelfsprekend zijn wij bereid tot nadere toelichting.